

การพัฒนาระดับรายได้เกษตรกรบ้านกกตุม กกกอก เกษตรสมบูรณ์

อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

Farm Income Enhancement, Baan Kok Toom Kok Kok Kasetombun,

Dong Luang District, Mukdahan Province

นันทกาญจน์ เกิดมลายี่¹ ชนินทร์ วะสินนท์² วราธร พรหมนิล³

เมธาวี ยิมิน⁴ นีรมล เนื่องสิทธิ์^{5*} พัลลภ จันทรกระจ่าง⁶

^{1,2,3,4,5,6}คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Nuntakan Kirdmalai¹ Chanin Vaseenonta² Warathorn Phromnil³

Methawee Yimin⁴ Niramol Nueangsittha^{5*} Panlop Chankrajang⁶

^{1,2,3,4,5,6}Faculty of Management Science, Sakon Nakhon Rajabhat University

*Corresponding Author E-mail: nnueangsittha@gmail.com

(Received: August 15, 2023; Revised: August 29, 2023; Accepted: September 26, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยพัฒนาระดับรายได้เกษตรกรบ้านกกตุม กกกอก เกษตรสมบูรณ์ อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพทรัพยากรชุมชนพื้นที่บ้านกกตุม กกกอก เกษตรสมบูรณ์ และเพื่อพัฒนาระดับรายได้จากความรู้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มกับทรัพยากรชุมชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้การสังเกต การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์

ผลการศึกษาศักยภาพทรัพยากรชุมชนของพื้นที่บ้านกกตุม กกกอก และเกษตรสมบูรณ์ พบว่า สภาพและข้อจำกัดของกลุ่มเป้าหมาย 15 ครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ทำนา ทำไร่มัน สวนยาง ทอผ้าทำผ้าขาวม้า วิถีชีวิตความเป็นอยู่ทำการเกษตรเป็นหลัก ศักยภาพมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นพื้นที่เชิงเขา 3 ลูก ภูหลวง ภูตากมอง ภูหินเหล็กไฟ 3 ถ้ำ ห้วยทราย ห้วยบังทราย ห้วยกะชะ ผลการยกระดับรายได้จากการให้ความรู้ทำให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ใหม่ เกิดการสร้างกลุ่มผู้ประกอบการใหม่จากบ้านกกตุม กกกอก และเกษตรสมบูรณ์ ตำบลกกตุม จัดตั้งชื่อกลุ่ม “สามกกสมบูรณ์” กำหนดตราผลิตภัณฑ์ในชื่อ “ภูหลวง” ผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ เห็ดสามรส ใช้วัตถุดิบจากฐานทรัพยากรของชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืน รายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น จำนวน 2,097 บาท (สูงสุด 12,000 บาท ต่ำสุด 800 บาท) ซึ่งมีส่วนต่างที่เพิ่มขึ้น จำนวน 24,000 บาท เฉลี่ยรายได้ที่เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 50 ต่อปี

คำสำคัญ: การพัฒนา, การยกระดับรายได้

Abstract

The research of farm income enhancement at Ban Kok Toom, Kok Kork, Kaset Somboon, Dong Luang District, Mukdahan Province. The objective is to study the potential of community resource of Ban Kok Toom, Kok Kok and Kaset Somboon areas and to raise the level of income from knowledge in creating added value with community resources using mainly qualitative research processes. The tools used in the research were observation, participatory observation and in-depth interview.

The results of the study of the potential of community resources in the areas of Ban Kok Tum, Kok Kok, and Kaset Somboon found that conditions and limitations of the target group: 15 households, mostly female, over 50 years of age, farming, oil farming, rubber plantation, weaving, making loincloths. The main way of life is farming. The potential is abundant in natural resources. The natural environment is the foothills of 3 mountains: Phu Luang, Phu Tak Mong, Phu Hin Lek Fai, 3 caves, Huai Sai, Huai Bang Sai, and Huai Kasa. As a result of raising the level of income from knowledge, it is possible to create additional value and generate income from new products. A new group of entrepreneurs was created from Ban Kok Tum, Kok Kok, and Kaset Sombun, Kok Tum Subdistrict, and established the group name. "Sam Kok Somboon". A new group of entrepreneurs was created from Ban Kok Tum, Kok Kok, and Kaset Sombun, Kok Tum Subdistrict, and established the group name. "Sam Kok Somboon". Set the product brand under the name "Phu Luang" and the new product is three-flavored mushrooms. In order to achieve sustainability, it used raw materials from the community's resource base. The average income increased by 2,097 baht (maximum 12,000 baht and lowest 800 baht), which had an increase difference of 24,000 baht., it is calculated as 50 percent per year.

Keywords: Delopment, Income Enhancement

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษาของท้องถิ่น ที่มีพันธกิจด้านการวิจัยและบริการวิชาการเพื่อให้เกิดการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การพัฒนาท้องถิ่น จึงใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบ

มีส่วนร่วมกับชุมชนบนพื้นฐานการพัฒนาที่หลากหลาย และได้รื้อฟื้นพระบรมราโชบายด้านการพัฒนาท้องถิ่น สืบสานศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่เน้นการพัฒนาที่มุ่งสร้างความสมดุลทาง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ตลอดจนสร้างความสุขแบบยั่งยืนภายใต้หลัก 3S ได้แก่ Survival (การอยู่รอด) Sufficiency (พอเพียง) และ Sustainability (ยั่งยืน) เพื่อให้ประชาชนสามารถหารายได้ด้วยตนเอง จากการเพิ่มมูลค่าทางการเกษตร โดยกระบวนการเริ่มจากการระบุปัญหา ความต้องการ และสิ่งที่เป็ความ จำเป็นเร่งด่วน และร่วมกันออกแบบโครงการ วิธีการดำเนินงาน และการประเมินผล ในการจัดกิจกรรมจัด กระบวนการเรียนรู้ร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายแบบบูรณาการการทำงานร่วมกัน ให้เกิดความมั่นคง ชุมชนอยู่ ดีมีสุข สู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

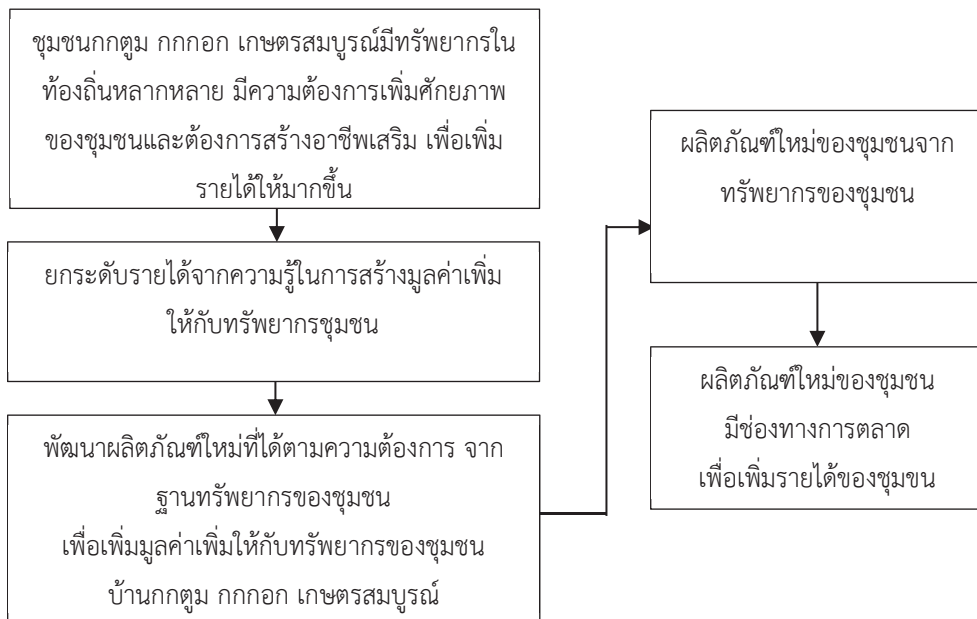
ศาสตร์พระราชา คือ หลักการทรงงานเพื่อการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานพระราชดำริและแนวปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย (กันยารัตน์ รินศรี, 2562) ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครจึงได้บูรณาการร่วมกับของสาขาวิชาต่าง ๆ ใน มหาวิทยาลัย เพื่อดำเนินการตามภารกิจของมหาวิทยาลัย โดยได้ลงพื้นที่วิเคราะห์ชุมชน สำรวจ ค้นหาประเด็น ต่าง ๆ และสรุปประเด็นปัญหาพื้นที่เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาในการดำเนินโครงการ สำหรับพื้นที่ชุมชน บ้านกกตูม กกกอกและเกษตรสมบูรณ์ ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร พบว่า ชุมชนในพื้นที่ เป้าหมายส่วนใหญ่มีสภาพพื้นที่ดินราบผสมภูมิศาสตร์เป็นเชิงเขา มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่หลากหลาย เช่น ผัก คอนแคน ผักหวาน เห็ดหลินจือ ตะไคร้ เป็นต้น และประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และถือเป็น รายได้หลักของชุมชน สำหรับอาชีพเสริมคือการทอผ้า ประกอบด้วยผ้าไหมและผ้าฝ้ายควบคู่กับการเกษตร แต่ละ บ้านจะมีจะมีการปลูกพืชผักสวนครัวและผักสมุนไพรไว้อุปโภคบริโภค และยังมีการส่งเสริมให้เพาะเห็ดนางฟ้าเป็น อาชีพเสริม ปัญหาการจำหน่ายราคาตกต่ำจากการขายที่ชะลอตัว ราคาผลผลิตตกต่ำ เห็นไม่เป็นที่นิยมในตลาดทำ ให้ขายไม่ได้ ทำให้ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครและกลุ่มได้คัดเลือกกิจกรรมการแปรรูปเห็ดนางฟ้าเพื่อเพิ่ม ช่องทางการจำหน่าย (ไตรรัตน์ มาศตฺเวช และคณะ, 2564) ด้านการตลาดการขาย พบว่า ยังขาดช่องทางการ จำหน่ายที่หลากหลาย ชาวบ้านส่วนใหญ่จะขายผลิตภัณฑ์ภายในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังไม่มีมีการคิดแปรรูปวัตถุดิบ ทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า ปล่อยให้เน่าเสียโดยเปล่าประโยชน์ และชาวบ้านยังขาดความรู้เรื่องการถนอม อาหารการแปรรูป การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการเพิ่มช่องทางการจำหน่าย จากสถานการณ์ดังกล่าวคณาจารย์ ที่สนใจในโครงการจึงได้ร่วมกันเสนอถึงแนวทางในการที่จะพัฒนาความร่วมมือร่วมกับชุมชนในการแก้ไขปัญหา ดังกล่าว จนนำมาสู่การได้มาของโครงการ คือ โครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าเกษตร ได้แก่ ตะไคร้หอม ผักคอน แคน และเห็ดสดประเภทต่าง ๆ กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม ภายใต้โครงการรื้อฟื้นศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาท้องถิ่น กรณีบ้านกกตูม กกกอกและเกษตรสมบูรณ์ ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพทรัพยากรชุมชนของพื้นที่บ้านกกตูม กกกอก และเกษตรสมบูรณ์
2. เพื่อยกระดับรายได้จากความรู้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนาระดับรายได้เกษตรกรบ้านกกตูม กกกอก เกษตรสมบูรณ์ อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพทรัพยากรชุมชนของพื้นที่บ้านกกตูม กกกอก และเกษตรสมบูรณ์ แนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัย ได้แก่ ทฤษฎีการแปรรูปอาหารจากการอบแห้ง แนวคิดตราสินค้าและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ รวมถึงแนวคิดเชิงพาณิชย์ และสามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

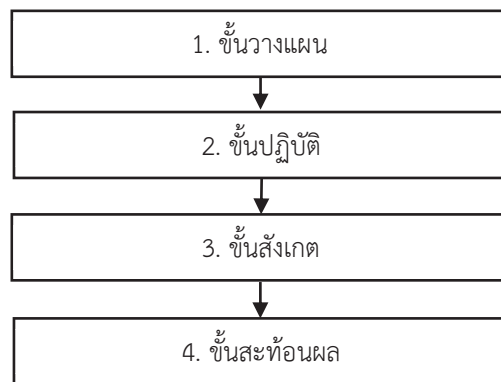
วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากบ้านกกตูม กกกอก และเกษตรสมบูรณ์ ตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร โดยวิธีเจาะจง จำนวน 3 หมู่บ้าน 15 คน โดยการนำของ นางสาวอภิญญา พ่อสิงห์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร และสร้างเครื่องมือโดยอาศัยหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและรูปแบบในการสร้างเครื่องมือของ บุญชม ศรีสะอาด (2556) และวาโร

เพ็งสวัสด์ (2551) ประกอบด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์สภาพชุมชนบ้านกกตูม กกกอก และเกษตรสมบูรณ์ อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร 2) แบบสัมภาษณ์ผลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

การพัฒนาระดับรายได้เกษตรกรโครงการศาสตร์พระราชบ้านกกตูม กกกอก เกษตรสมบูรณ์ อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังแสดงด้วยภาพที่ 2

ภาพที่ 2 วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

จากภาพที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการวิจัยวิจัยพัฒนาระดับรายได้เกษตรกรโครงการศาสตร์พระราชบ้านกกตูม กกกอก เกษตรสมบูรณ์ อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหารตามกระบวนการวิจัยด้วยวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย รายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan) การประชุมแบบมีส่วนร่วมเพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาแปรรูปเห็ดนางฟ้า

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการปฏิบัติ (Action) เป็นขั้นของการปฏิบัติการ เป็นการให้ข้อมูลถึงผลการวิเคราะห์และแนวทางการจัดการแก้ปัญหาที่เหมาะสม เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ผ่านแผนงานและโครงการในการดำเนินกิจกรรมที่วางไว้ โดยต้องมีความยืดหยุ่นตามบริบทของชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกต (Observe) การติดตามการดำเนินการตามแผนงานต่าง ๆ ประเมินผลการดำเนินการโดยการนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ผล และพัฒนาปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผล (Reflect) การคืนข้อมูลผลการพัฒนา โดยการประเมินความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์พัฒนาแปรรูปเห็ดนางฟ้า ประเมินการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาพัฒนาเห็ดนางฟ้า และคืนข้อมูลสู่ผู้เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์สภาพชุมชนบ้านกกตูม กกกอก และเกษตรสมบูรณ์ อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และวิเคราะห์เชิงพรรณนา

2. แบบสัมภาษณ์ผลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และวิเคราะห์เชิงพรรณนา

3. แบบสอบถามความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การพัฒนาระดับรายได้เกษตรกรบ้านกกตูม กกกอก เกษตรสมบูรณ์ อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร จากผลการดำเนินงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพทรัพยากรชุมชนของพื้นที่บ้านกกตูม กกกอก และเกษตรสมบูรณ์ พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านกกตูม กกกอก และเกษตรสมบูรณ์มีศักยภาพด้านทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ด้วยพื้นที่อยู่ในเขตป่าเชิงเขา สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นพื้นที่เชิงเขา 3 ลูก ภูหลวง ภูตากมอง ภูหินเหล็กไฟ 3 ถ้า เป็นต้นกำเนิดของแหล่งน้ำ ห้วยทราย ห้วยบังทราย ห้วยกะเซ ที่ชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ พืชสมุนไพรอุดมสมบูรณ์ สามารถนำมาพัฒนาระดับการสร้างรายได้ให้ชุมชนได้ แต่ยังไม่มีมีการรวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อทำกิจกรรมของชุมชน ผู้วิจัยเข้าไปส่งเสริมการสร้างกลุ่มและร่วมกันกำหนดชื่อกลุ่ม จากกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ โดยให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการกำหนดชื่อกลุ่มร่วมกัน จากการพูดคุยแลกเปลี่ยน และประชุมกลุ่ม ได้จัดตั้งชื่อกลุ่ม “สามกกสมบูรณ์” มาจากการรวมกลุ่มของผู้เข้าร่วมโครงการจาก 3 หมู่บ้าน บ้านกกกกอก กกกอก และเกษตรสมบูรณ์ โดยการกำหนดตราผลิตภัณฑ์ในชื่อ “ภูหลวง” เป็นภูเขาที่ชาวบ้านทั้งสามหมู่บ้านได้พึงพิงอาศัยเป็นแหล่งหาอาหารตามธรรมชาติ แหล่งน้ำ และเป็นแหล่งผืนป่าธรรมชาติที่สร้างความอุดมสมบูรณ์

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อยกระดับรายได้จากความรู้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรชุมชน พบว่า กลุ่มสามกกตูม พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เห็ดสามรส โดยใช้วัตถุดิบจากฐานทรัพยากรของชุมชน กำหนดตราผลิตภัณฑ์ในชื่อ “ภูหลวง” เป็นภูเขาที่ชาวบ้านทั้งสามหมู่บ้านได้พึงพิงอาศัยเป็นแหล่งหาอาหารตาม

ธรรมชาติ แหล่งน้ำ และเป็นแหล่งสืบป่าธรรมชาติที่สร้างความอุดมสมบูรณ์ จากชื่อกลุ่มภูหลวง จึงได้จัดทำตรา
เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม โดยมีต้นแบบภูหลวง 5 แบบ แล้วให้กลุ่มเป้าหมายร่วมกันพิจารณาเพื่อใช้เป็นตรา
(Brand Mark) และมีมติเห็นชอบใช้ตรา ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ตราภูหลวง

จากภาพที่ 3 ตราภูหลวง เป็นภาพภูเขาที่เป็นแหล่งทรัพยากรที่ใช้ประโยชน์ที่สำคัญร่วมกันของชุมชน
เป็นต้นกำเนิดของแหล่งน้ำห้วยทราย ที่เป็นสายเลือดในการหล่อเลี้ยงชีวิตของชุมชนในพื้นที่บ้านกกตูม กกกอก
และเกษตรสมบูรณ์ ร่วมกัน

ภาพที่ 4 เห็ดสามรส

จากภาพที่ 4 ผลิตภัณฑ์เห็ดสามรส เมื่อได้ตราผลิตภัณฑ์แล้ว จึงร่วมกันพิจารณาถึงรูปลักษณะบรรจุภัณฑ์
โดยพิจารณาใช้รูปแบบที่ทันสมัย เหมาะกับคนรุ่นใหม่ สีสันสดใส กลุ่มเป้าหมายเลือกสีบรรจุภัณฑ์เป็นสีส้ม
ตามหลักจิตวิทยาของสีจะส่งผลให้ดึงดูดและกระตุ้นความอยากของผู้บริโภคให้เพิ่มขึ้น เน้นภาพให้ชัดเจนด้วยการ
ใช้ภาพเห็ดสามรสจากผลิตภัณฑ์จริงของกลุ่มไว้ตรงกลาง เน้นการเล่นสีให้ภาพเห็ดชัดเจน น่าสนใจด้วยการใส่ภาพ
กราฟฟิก ให้เห็นถึงการเข้าถึงรสชาติ โดยใช้คำโฆษณา “อร่อยดี มีประโยชน์” ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ฉลากบรรจุภัณฑ์เห็ดสามรส ด้านหน้า-หลัง

เพื่อให้ฉลากบรรจุภัณฑ์เป็นไปตามกฎหมายกำหนด ผู้วิจัยจึงได้จัดส่งฉลากผลิตภัณฑ์ที่ได้รับใบรายละเอียดให้เกษตรกรที่รับผิดชอบการขออนุญาตผลิตภัณฑ์อาหาร กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเกษตรสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมุกดาหาร (ภูษิตา โทษธรรม, 2563) จึงได้ดำเนินการจัดทำบรรจุภัณฑ์ที่เป็นของฉลากผลิตภัณฑ์หลังจากการปรับแก้ไข ตามข้อเสนอแนะจากทางสาธารณสุขจังหวัดมุกดาหาร เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน และสามารถนำไปใช้เพื่อการจำหน่าย พร้อมสำหรับการขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ในอนาคตต่อไป รูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ซองพลาสติกบรรจุผลิตภัณฑ์เห็ดสามรส พร้อมใส่ช่องดูความชื้นเพื่อรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้มีความสด ใหม่ ไม่เหม็นหืน พร้อมทั้งการรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์และทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าคุณภาพผลิตภัณฑ์ใหม่ สด สะอาด ด้วยการใช้ฟิล์มห่อหุ้มผลิตภัณฑ์ชั้นสุดท้ายอีกชั้นหนึ่ง การพัฒนาบรรจุภัณฑ์เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาด และสามารถเพิ่มรายได้แก่ชุมชน เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาระดับรายได้เกษตรกรบ้านกกตูม กกกอก เกษตรสมบูรณ์ อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ในครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

จากการศึกษาศักยภาพทรัพยากรชุมชนของพื้นที่บ้านกกตูม กกกอก และเกษตรสมบูรณ์ สร้างกลุ่มผู้ประกอบการใหม่จากบ้านกกตูม กกกอก และเกษตรสมบูรณ์ ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ได้จัดตั้งชื่อกลุ่ม “สามกกสมบูรณ์” มาจากการรวมกลุ่มของผู้เข้าร่วมโครงการจาก 3 หมู่บ้าน บ้านกกกอก กกตูม และเกษตรสมบูรณ์ เน้นหลักในการกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผลในเรื่องที่เป็นปัญหา หรือการพัฒนาชุมชนของตนเอง (Phuangsomjit, 2014) เริ่มจากการกำหนดตราผลิตภัณฑ์ในชื่อ “ภูหลวง” เป็นภูเขาที่ชาวบ้านทั้งสามหมู่บ้านได้พึงพิงอาศัยเป็นแหล่งหา

อาหารตามธรรมชาติ แหล่งน้ำ และเป็นแหล่งผืนป่าธรรมชาติที่สร้างความอุดมสมบูรณ์ สร้างผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย เห็ดสามรส เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับ แ่งน้อย บุญเนตร (2562) เกี่ยวกับกลยุทธ์การตั้งชื่อตราสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาวในประเทศไทย

จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับ “มากที่สุด” โดยภาพรวมความพึงพอใจค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .66 รองลงมา คือ ด้านความรู้ความเข้าใจมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .64 ด้านการนำความรู้ไปใช้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .62 ด้านความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .68 ด้านสถานที่/ระยะเวลา/อาหารมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .68 และน้อยที่สุดในด้านวิทยากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .69

ความพึงพอใจต่อการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .76 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพอใจด้านรสชาติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .64 รองลงมา คือ ลักษณะของขนาดบรรจุภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .68 และลักษณะของ บรรจุภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .63 ตามลำดับ

จากการศึกษาการยกระดับรายได้จากความรู้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรชุมชนพบว่าการแปรรูปเห็ดสามรสใช้สีบรรจุภัณฑ์เป็นสีส้ม ตามหลักจิตวิทยาของสีส้มจะทำให้ดึงดูด และกระตุ้นความอยากอาหารของผู้บริโภคให้เพิ่มขึ้น เน้นภาพให้ชัดเจนด้วยการใช้ภาพเห็ดสามรสจากผลิตภัณฑ์จริงของกลุ่มไว้ตรงกลาง เน้นการเล่นสีให้ภาพเห็ดชัดเจน ให้เห็นถึงการเข้าถึงรสชาติ โดยใช้คำโฆษณา “อร่อยดี มีทุรส” น่าสนใจด้วยการใส่ภาพกราฟฟิก โดยสีที่กระตุ้นการรับรู้ได้ดีที่สุดโทนีแดงส้ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทิติยา ตันเจริญ (2561) ที่พบว่าอิทธิพลของสีบรรจุภัณฑ์ ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวกล่องพร้อมรับประทาน และการเพิ่มรายได้ จากความรู้ พบว่า สามารถเพิ่มมูลค่าจากผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่แล้วโดยการพัฒนาารูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้มีความสวยงาม มีตราผลิตภัณฑ์ของชุมชน ส่งผลให้ยอดขายเพิ่มมากขึ้น และแปรรูปผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มีมูลค่ามากขึ้น เป็นการถนอมอาหาร การแปรรูป และบรรจุภัณฑ์ หลังจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร สามารถแปรรูปได้ประมาณ รวมเป็นเงิน 1,250 บาท (ต้นทุนรวม 800 บาท) รายได้รายบุคคลเพิ่มขึ้น รายได้เฉลี่ยต่อเดือนก่อนเข้าร่วมโครงการ จำนวน 1,150 บาท (สูงสุด 4,000 บาท ต่ำสุด 500 บาท) โดยภายหลังการเข้าร่วมโครงการกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น จำนวน 2,097 บาท (สูงสุด 12,000 บาท) ซึ่งมีส่วนต่างที่เพิ่มขึ้น จำนวน 24,000 บาท เฉลี่ยรายได้ที่เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 50 ผลิตภัณฑ์เห็ดสามรส การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product Development) ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ McCarthy &

Pereault (1991) ที่พบว่าลักษณะผลิตภัณฑ์ตามความต้องการในตลาด (Imitative or Me-too-Product) เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่สำหรับกิจการ แต่ไม่ใหม่ในท้องตลาดเกิดจากที่เห็นการภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ในตลาดแบบบรรจุซองชาไขว้วโหด บรรจุกล่องสวยงามในท้องตลาดเป็นที่นิยมของผู้บริโภค จึงได้ออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อขอแบ่งส่วนตลาดในปัจจุบัน และเป็นไปตามกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ตามแนวคิดของ Armstrong & Kotler (2009)

รูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่เลือกใช้เป็นกระป๋องพลาสติกบรรจุผลิตภัณฑ์เห็ดสามรส พร้อมใส่ซองดูดความชื้นเพื่อรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้มีความสด ใหม่ ไม่เหม็นหืน พร้อมทั้งการรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์และทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าผลิตภัณฑ์ใหม่ สด สะอาด ด้วยการใช้ฟิล์มห่อหุ้มผลิตภัณฑ์ชั้นสุดท้ายอีกชั้นหนึ่ง เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคมากยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุติกร เทพบุรี และคณะ (2562) กล่าวว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจ เพื่อดึงดูดให้ผู้บริโภคหันมาเลือกใช้ และควรเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ได้พัฒนาช่องทางการจำหน่าย โดยดำเนินการทำเว็บไซต์ และวิดีโอประชาสัมพันธ์ พร้อมทำเพจสำหรับช่องทางการจำหน่ายออนไลน์เว็บไซต์ Kingwisdomsakon.com

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ประชาชนในชุมชนยังไม่เคยมีประสบการณ์การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม ทำให้ขาดความเข้าใจ จึงควรนำระบบการบริหารจัดการเพื่อออกแบบการดำเนินงานให้เป็นระบบ เช่น การกำหนดโครงการ การระบุนำงานหน้า ที่ ความรับผิดชอบ การให้ความรู้เรื่องภาวะผู้นำ และการทำงานเป็นทีม
2. การพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้สามารถตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง ถึงปลายทาง เช่น ต้นทาง เริ่มตั้งแต่การกระบวนการปลูกเห็ด การทำโรงปลูก การสาธิตการให้น้ำ จนถึงกระบวนการเก็บ กลางทาง กระบวนการบรรจุผลิตภัณฑ์ตามสูตรและได้มาตรฐานเหมือนกันทุกครั้ง การบรรจุภัณฑ์ หีบห่อ และการจำหน่ายในช่องทางออนไลน์และออฟไลน์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

1. การพัฒนาสถานที่ผลิตให้ได้มาตรฐานโดยการขออนุญาตด้วยการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน และขออนุญาตสถานที่ผลิตอาหารที่ได้มาตรฐาน ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรศึกษาและเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มกับสินค้าที่มีความใกล้เคียงกันเพื่อประโยชน์ในการบริหารงานที่ดีขึ้น
2. ควรมีการพัฒนาต่อยอดอย่างต่อเนื่อง และควรมีกระบวนการติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานราชการในพื้นที่ที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ทีมพี่เลี้ยงโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล พัฒนาชุมชน

อำเภอ หรือร่วมกับสถาบันการศึกษาติดตามให้เกิดความต่อเนื่องเพราะเป็นการจัดตั้งกลุ่มใหม่จึงอาจมีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการ การให้คำปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดผลในเชิงรูปธรรม

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่มอบทุนสนับสนุนในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กันยรัตน์ รินศรี. (2562). ศาสตร์พระราชากับการประกอบอาชีพในยุคประเทศไทย 4.0. **วารสารธรรมวิทย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่**, 2(2), 257-268.
- ชูลีกร เทพบุรี และคณะ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการชุมชนเพื่อสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการรายย่อย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์**, 3(1), 50-58.
- จิตยา ตันเจริญ. (2561). อิทธิพลของสื่อบรรจุภัณฑ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวกล่องพร้อมรับประทาน. **วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.
- ไตรรัตน์ มาศตเวช และคณะ. (2564). แนวทางการส่งเสริมการเพาะเห็ดฟาร์มในชุมชน กรณีศึกษาฟาร์มเห็ดดาบตำรวจวิเชียร คงจ้อย หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. **วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, 4(2), 1-16.
- แน่นน้อย บุญเนตร. (2562). กลยุทธ์การตั้งชื่อตราสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาวในประเทศไทย. **วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์ วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต**, 23(1), 245-259.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ภูวนิศา โทษารธรรม. (2563). **เภสัชกรกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมุกดาหาร. สัมภาษณ์**. 15 พฤศจิกายน 2565.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). **วิธีวิทยาการวิจัย**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- Armstrong, G. & Kotler, P. (2009). **Marketing, An Introduction**. (9th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Mccarthy, E. J. & Perreault, W. D. (1991). **Essential of Marketing**. (5th ed.). Boston: E. Jerome McCarthy and Associates.
- Phuangsomjit. (2014). **Participatory Action Research on Research in Educational Administration**. (3rd ed.). Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University.